

Een fascinerend universum

Roman

door Trynitsje van der Steege

De nieuwe roman van David Mitchell is een typische roman van David Mitchell. Deze Britse auteur bouwt al sinds zijn debuutroman *De geestverwantschap* uit 1999 gestaag aan zijn eigen mitchelliaanse universum door een heel netwerk van verhalen en verhaallijnen te creëren en verbindingsdraden te spinnen, zowel tussen de afzonderlijke delen van zijn boeken als tussen die boeken onderling.

Zijn nieuwe roman *Tijdmeters* is opgebouwd uit zes min of meer op zichzelf staande delen die zich afspelen op verschillende plaatsen - van Engeland tot New York, van Irak tot Sint-Petersburg - en in verschillende tijden, van 1984 tot 2043. Wat de delen gemeen hebben, is dat ze op de een of andere manier te maken hebben met Holly Sykes, het vijftienjarige meisje die in 1984 wegliep van huis. In hetzelfde weekend dat Holly vertrekt, verdwijnt ook haar broertje Jacko; een gebeurtenis die de familie Sykes tekent voor de rest van haar leven en waarover Holly uiteindelijk de bizarre waarheid ontdekt.

In de volgende delen komen we Holly steeds weer tegen als personage in de verhalen waarin anderen centraal staan; als onenightstand van de charmante maar meedogenloze Cambridge-student Hugo Lamb in 1991 en als echtgenote van Ed Brubeck, oor-

logsjournalist in Irak, in 2004. In 2015 raakt ze bevriend met de arrogante, onbeschofte schrijver Crispin Hershey, nadat ze zelf een boek schreef over Jacko's verdwijning en haar eigen paranormale ervaringen. In 2025 raakt ze verstrikt in een magische oorlog waar ook Jacko's verdwijning onderdeel van was en in 2043 is Holly zelf weer hoofdperson in een door klimaatverandering, economische crisis en technologisch falen aangeaste wereld.

Verwijzingen

De opzet van *Tijdmeters* doet denken aan zowel *Wolkenatlas* als *De geestverwantschap*, ook beide opgebouwd uit verschillende delen die op ingenieuze wijze met elkaar verbonden zijn en in elkaar doorwerken. Sterker nog: deze en andere

boeken van Mitchell werken ook weer door in *Tijdmeters*, door personages die terugkeren, (plaats)namen die overeenkomen en andere intertekstuele verwijzingen. Een gebeurtenis in de ene verhaallijn heeft soms verstrekkende gevolgen in een andere verhaallijn; een gegeven dat razend knap is uitgewerkt in *Tijdmeters*. Mitchell speelt een vernuftig spel met chronologie, causaliteit en voorzienigheid, waarbij de lezer de puzzelstukjes pas als zodanig herkent wanneer ze in elkaar vallen en het grotere geheel onthullen.

Om personages te kunnen laten terugkeren echter, rekt Mitchell de grenzen van het geloofwaardige wel erg ver op in deze nieuwe roman. Een grote rol is weggelegd voor Marinus, psychiater van Holly,

maar in een eerder leven ook dokter in Dejima ten tijde van *De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet*. Dat eerdere leven moeten we hier letterlijk nemen: Marinus is een Chronometrist, een Tijdloze wiens ziel, nadat het lichaam waar die in huis is gestorven, na 49 dagen terugkeert in een nieuw lichaam, met alle kennis en herinneringen nog intact.

Naast Marinus zijn (waren) er nog acht Chronometristen die in een bittere strijd zijn ontwikkeld met de Anachoreten, een groepering die er gewelddadige methoden op na houdt om het sterven uit te stellen. De geschiedenis van deze twee 'stromingen' en hun onderlinge strijd wordt uitgebreid uit de doeken gedaan, wat aantoont dat Mitchell over een zeer rijke beeldingskracht beschikt en erg veel inlevingsvermogen van de lezer vraagt.

De climax van de oorlog tussen de Chronometristen en de Anachoreten is wellicht wat te veel van het goede, maar tegen die tijd - op ruim driekwart van het boek - ben je als lezer al zo meegezogen in dit goed geschreven en intelligent opgezette boek dat je het fantastische voor lief neemt en gewoon wilt weten hoe het afloopt.

Het personage van Holly Sykes is daarbij een fijn ankerpunt. Haar overkomt en overvalt het ook en zij heeft net zoveel moeite te geloven wat er gebeurt als de lezer die vanaf

het begin met haar meeleeft.

Daarnaast is het concept van de Tijdlozen Mitchells manier om vorm te geven aan het verlangen menselijke kennis en ervaringen te behouden en door te geven. Zijn personages (en lezers) reizen de hele wereld over, hij laat verschillen-

Mitchell speelt een vernuftig spel met chronologie, causaliteit en voorzienigheid

de mensen in verschillende plaatsen en tijden aan het woord, en onderzoekt wat hen verbindt, wat hen drijft, welke vragen hen bezighouden en hoe de mensheid door de eeuwen heen verandert - of juist niet. Die nieuwsgierigheid en die ongebreidelde originaliteit maken het universum van David Mitchell tot een fascinerende plek om in te verblijven.

Tijdmeters. David Mitchell. Vertaald door Harm Damsma en Niek Miedema. Nieuw Amsterdam Uitgevers, 24,95 euro

David Mitchell

David Mitchell (Southport, 1969) is een van de origineelste en populairste Britse schrijvers van deze tijd. *Tijdmeters* is zijn zesde roman, na *De geestverwantschap* (1999), *Droom Nummer 9* (2001), *Wolkenatlas* (2004), *Dertien* (2006) en *De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet* (2010). Met dit laatste boek brak

Mitchell definitief door in Nederland. Het gaat over de Nederlandse handelspost Dejima in Nagasaki, Japan aan het begin van de negentiende eeuw. Het personage van Jacob de Zoet is losjes gebaseerd op het historische personage Hendrik Doeff, die in 1833 een boek publiceerde over zijn ervaringen in Japan.

Jelle en de slachrjemmesoezen

Koart ferhaal

broch Jabik Jans

Underweis fan de auto nei de kleansaken en skuonwinkels hie Jelle de kare wol stean sjoen. 'Oud Hollandse Gebakkraam' stie der mei grutte letters op. Hy hie altyd wol wat argewaasje fan sa'n opskriif, krekt as hearden oaljekoeken net ta de Fryske kultuer. Likegoed rûn him it wetter om 'e toskan by it sjen en rûken fan safolle lekkers. Antsje lykwols hie allinnich mar each foar de winkels. Hja wie oan wat nijs ta en dan moatte jo sûnder omballingen op jo doel ôf. Sadwaande stevenen hja strekrochjocht op de Nijstêd ôf. Jelle wist krekt hoe't it gean soe. Alle froulju binne gelyk yn dat opsicht. De iene winkel út en de oare wer yn. Alle jaskes en jurken efkes troch de hannen, de maten en priiskaartsjes besjen en dan mar wer fierder. Eintsjebeslút wer werom nei de earste winkel om't dêr dochs it moaiste en foardelichste spultsje hong. It wie wol singelier, mar Jelle krige altyd lêst fan 'e rêch yn sokke saken. Foaral yn skuonwinkels sloech dy krupsje ta, en dat wylst er thús nea wat fieldje. It mocht wol oan de lucht yn dy winkels lizze, hie er tsjin Antsje sein.

Diskear wie it wat winkelfjen oanbelanget krekt it bêste patroantsje as altyd. Allinnich wie it útten heilslike skrousk waar, mei kâlde drippen en sa no en dan wat wiete snie. Binnendoarren wie it wol sa noflik. Jelle besocht suver Antsje wat te helpen mei it útsykjen fan in kreaaze warme jas. It fanke hie noch in tin simmerdinkje oan en dat koe echt net mear sa deun foar de krystdagen. „Net nei de prizen sjen”, druide er syn Antsje yn, „do meist ek

wol ris wat moais hawwe en alle waar is nefens syn jild”. „It is dochs gesellich, sa tegearre winkelje”, sei Antsje om it hurdsje en hja wie al lang bliid dat Jelle net begûn te eamelen oer syn rêch. Nei hast wol tsien winkels hie Jelle skjin syn nocht. Mar ynienen seagen hja hast tagelyk de jas hingjen. Hy wie fan dúnkerread suède, in útsûnderlik moais kleur. It like

Alle froulju binne gelyk yn dat opsicht. De iene winkel út en de oare wer yn

krekt de goede mjitte te wêzen. „Passe en net nei de priis sjen”, sei Jelle, want dy wie al lang bliid dat der wat nei 't sin hong. De juffrou van de kleanwinkel die oars net as beare dat Antsje sa'n jas net hingje litte koe: „Mefrou, no mutte jou e kike. It sit as gegoaten”. Jelle achte sok praat gewoanwei net, mar no hie it minske dochs gelyk.

„Fuort oanhâlde”, miende Jelle: „It âlde ding kin wol yn de pûde”. Like grutsk as wat mei sa'n kreas wyfke rûn Jelle noch mei har by wat skuonwinkels del. „Hy is goed warm en sit my ek noflik”, fûn Antsje. Jelle wie bliid: as jo goed slagje is alle argewaasje net om 'e nocht. Mar op 't lêst begûn de rêch dochs wat op te spyljen. „Wy moatte mar wer ris op hûs oan”,

woe er hawwe en eintsjebeslút woe Antsje ek wol werom. It waard al wat skimerich en de wyn helle ek noch oan. Op 'e weromreis nei de auto krige de gebakskream Jelle wer yn 'e besnijing: „Sille wy elk noch in slachrjemmesoes hawwe? Dat hawwe wy wol fertsjinne nei sa'n goede keap”. Antsje aksele noch wat tsjin: „Dat fette guod is hielendal net sún. Ik haw leaver in kopke kofje”. Mar Jelle hâlde oan. „Meinimme of hjir opite?”, frege it frommes yn de wein. „Opite”, antwurde Jelle, „wy hawwe der no sin oan”.

Jelle syn soes smakke tige by tige. Der stode wol wat poeiersúker op syn klean, mar dat koene jo der sa wol ôf kloppje. Antsje lykwols die in hap en tagelyk skeat in grouwe kwak slachrjemme op 'e nije jas. In goare fette plak ûntsierde it earst sa kreaaze jasje. „Bedoarn is er, folslein bedoarn”. Antsje skriemde der suver oer. Sa'n moaie jas hie hja noch nea earder hân en no wie er fuort al wei. „Hy kin wol stoomd wurde”, woe Jelle hawwe, mar doe wie it alhielendal oer mei Antsje: „Hoe krigest it yn 'e plasse. Suède kin tink' net iens stoomd wurde. Mannen witte al hielendal neat. Soezen of heale gelderse woarsten frette, dat kinne se, oars neat”.

Jelle stelde út om werom nei de kleanwinkel te gean. Faaks hiene se dêr goede ried. Mar nee: „Mefrou, ik sú it ok nyt wete. Maar jou kinne it altyd us prebeare”. Sa rekken Antsje en Jelle mei argewaasje werom nei hûs. De middeis wie bedoarn en Jelle hoegde letter nea wer mei slachrjemmesoezen oan te kommen.